

ӘОЖ 81'33

ГТАХР 16.31.02

<https://doi.org/10.48371/PHILS.2026.3.82.012>

**М.ӘУЕЗОВТІҢ «ЖЕТІМ» Әңгімесіндегі лингвомәдени
бірліктердің когнитивтік механизмдері:
«Жалғыздық» концепті**

* Кушанова А.Н.¹, Төлегенова Г.Г.², Турлан Ж.С.³

*^{1,2,3} Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан

Аңдатпа. Бұл мақалада М. Әуезовтің «Жетім» әңгімесіндегі «жалғыздық» концепті және оның қалыптасуының когнитивтік механизмдері қарастырылады. Мақаланың негізгі мақсаты – «жалғыздық» концептінің концептуалды-мағыналық құрылымын және оның көркем мәтіндегі көрініс беру ерекшеліктерін анықтау. Зерттеу когнитивтік лингвистика, лингвомәдениеттану және әдебиеттану ғылымдарының тоғысында жүргізілді.

Автор концепт ұғымының көпқырлы табиғатын зерттеудің теориялық негізі ретінде ала отырып, «жалғыздық» ұғымының мәнін ұлттық дүниетаным мен мәдени кодтар аясында ашуды мақсат етеді. Зерттеудің әдіснамалық негізін концептуалды талдау, дефинициялық әдіс және интерпретациялық талдау әдістері құрайды. Бұл әдістер М. Әуезовтің «Жетім» әңгімесіндегі «жалғыздық» концептінің концептуалды өрісінің мағыналық құрылымдарын, концептінің семантикалық өзегін және перифериялық аймақтарын қарастыруға, олардың ішкі мағыналық құрылымы мен мәдени мәнін ашуға мүмкіндік берді.

«Жалғыздық» концептін кешенді талдау жазушының көркемдік әлемі мен авторлық ұстанымын тереңірек сипаттауға жолашты. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, М. Әуезовтің «Жетім» әңгімесінде «жалғыздық» концепті әлеуметтік әділетсіздікті, жетімдікті, жалғыздық пен дәрменсіздікті бастан кешкен жасөспірімнің ішкі рухани әлемі арқылы репрезентацияланады. Қасым кейіпкерінің тағдыры арқылы «жалғыздық» концепті ұлттық дүниетаныммен, дәстүрлермен және тарихи-мәдени құндылықтармен өзара байланыста көркемдік тұрғыдан бейнеленеді.

Көркем мәтінді концептуалды талдау тіл, мәдениет және әдебиет арасындағы өзара байланысты тереңірек түсінуге мүмкіндік береді, сондай-ақ көркем образдар арқылы ұлттық руханият пен дүниетанымды зерттеудің мүмкіндіктерін кеңейтеді. Жұмыстың ғылыми және практикалық маңызы концепт ұғымын лингвомәдениеттанымдық аспектіде қарастыру арқылы әдебиеттанудағы концептуалды бағыттың дамуына қосқан үлесімен айқындалады.

Тірек сөздер: концепт, лингвомәдени бірліктер, когнитивті лингвистика, әдебиеттану, авторлық концептосфера, антропоэлектік парадигма, лингвомәдени аспект, дүниетаным

Кіріспе

Когнитивті лингвистиканың негізгі ұғымдарының бірі – концепт. Қазіргі таңда «концепт» жайлы қалыптасқан пікірлерді негізге алатын болсақ, танымдық концепт және көркем концепт деп ажыратылады. Танымдық концепт қоршаған ортаны тану, тілдегі мағыналық элементтер негізінде қалыптасады. Көркем концептілер көркем мәтінде танымдық концептілердің автор тарапынан жаңа мағына берілуі деп анықталады. Осылайша көркем концепт авторлық әлем бейнесін, авторлық концептосферасын анықтауға мүмкіндік береді. Көркем концептілерді талдау арқылы автордың көркем шығармада көздеген идеясын айқындауға болады. Сонымен бірге концепт когнитивті-мағыналық бірлік болғандықтан халықтың тілдік, мәдени ақпараттарын анықтауға мүмкіндік береді. Ю.М. Лотман пікірінше, көркем шығарма мәдени құбылыс әрі «әлем моделі» ретінде танылады [1, 130 б.]. Енді бір жағынан, көркем шығарма автордың әлемді қабылдауының нәтижесі саналады. Аталған тақырып төңірегінде зерттеуші Л.Я. Гинзбург көркем шығарманы «феномен» ретінде анықтайды [2, 107 б.]. Көркем туындыны когнитивті лингвистика аясында зерттеу түрлі көркем концепттерді айқындауға мүмкіндік береді. Зерттеуші Д.А. Черемохина концепті талдау авторлық идеяны анықтаумен қатар, шығармашылық әлемін айқындауға болатынын айтады [3]. Көркем концептінің зерттелуі лингвистика мен әдебиеттану ғылымын тұтастықта зерттеуді білдіреді. Көркем концепті негізінде халықтық идеялар, ұлттық дүниетаным көркем шығармада көрініс береді. Осыған сәйкес көркем шығармада берілген идеялар көркем концептінің мазмұнын қалыптастырады. Зерттеушілер Т.Б. Самарская, Е.Г. Мартиросьян көркем әдебиеттегі концепт автордың әлем, қоршаған орта жайлы қалыптасқан түсінігімен [4] байланысты екенін айтады.

Когнитивтік парадигма аясында әдеби мәтін жазушының шындық туралы білімін білдіретін, оның әңгімесінде әлемнің жеке авторлық бейнесі, оның концептосферасы түрінде бейнеленген күрделі белгі ретінде түсініледі. Концепті білдіретін лексика-семантикалық өрістерді зерттеуде қолданылатын когнитивтік талдау көркем мәтінді талдауға да қатысты, өйткені семантикалық кеңістіктің компоненттерін, сондай-ақ берілген мәтін үшін маңызды когнитивтік құрылымдарды жалпылау мәтін зерттеушісіне тұжырымдамаланған мәтіндік аймақтарды сипаттауға және олар үшін негізгі ұғымдарды анықтауға мүмкіндік береді [5].

«Жалғыздық» концепті – М.Әуезовтің авторлық танымын, көркемдік әлемін бағалауға мүмкіндік береді. «Жетім» әңгімесінде анықталатын «жалғыздық» концептін зерттеуді негізге алу концепт ұғымын лингвомәдени аспектіде бағалауға, көркем концепт ретінде талдауға мүмкіндік береді. Осыған сәйкес айқындалған мәселелердің өзектілігі антропоэлектік парадигма аясында тереңінен танылады. Концептуалды

зерттеу тіл білімінен әдебиеттану саласына ауысуда. Бұған себеп көркем шығармадағы концептілердің авторлық дүниетаным, авторлық ұстаным аясында зерттелуі болып отыр. Зерттеуші В.Адамова концептінің әдебиеттану саласына ауысуының реттілігінде көркем концепт пен көркем шығарманың концептілік аясын, туындының көркемдік әлемін, ғаламның көркем бейнесі ұғымдарымен байланыстырады [6]. Сонымен бірге М.Әуезов шығармашылығы қазақ әдебиетінің классикалық үлгісі болғандықтан антропоэзектік парадигма аясында әлі де зерттеуді қажет етеді. «Жалғыздық» концепті арқылы авторлық дүниетаным ғана емес, авторлық дүниетанымның қалыптасуына әсер еткен мәдени жағдаяттар да анықталды. Қаламгер М.Әуезов шығармаларында XX ғасыр басындағы тарихи оқиғаларды бейнелейді, сонымен бірге халық мәдениетін, ұлттық дүниетанымды суреттеп, нақтылай жеткізеді.

Мақаланың мақсаты – М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесіндегі «жалғыздық» концептін талдау. Аталған зерттеу мақсатына сәйкес мақалада мынадай міндеттер жүзеге асырылды: әдебиеттану ғылымындағы «концепт» ұғымын терең қарастыру, «Жетім» әңгімесіндегі ұлттық дүниетаным көріністері арқылы «жалғыздық» концептін зерделеу, М.Әуезов шығармашылығында «жалғыздық» концепті негізінде анықталатын авторлық дүниетаным көріністерін талдау. Мақаланың зерттеу нысаны – М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесіндегі «жалғыздық» концепті. «Жалғыздық» концептін көркем концепт ретінде қарастыра отырып, М.Әуезовтің көркемдік әлемін бағалау мақаланың негізгі бағдары саналады. Зерттеу тақырыбы «жалғыздық» концептін лингвомәдени аспект аясында әдебиеттану саласында қарастырумен байланысты. Осыған сәйкес зерттеу гипотезасы М.Әуезов шығармаларындағы «жалғыздық» концептінің анықталуы авторлық дүниетаным, көркемдік әлем ұғымдары аясында нақтылануымен тіл мен әдебиеттану салаларының тұтастығында антропоэзектік парадигманың зерттеу арнасының кеңейгенін көрсетеді. Мақаланың маңыздылығы «жалғыздық» концептін көркем концепт деңгейде қарастырып, автор дүниетанымын анықтауда көрінеді.

Зерттеу тақырыбын негізге ала отырып, мақаланың танымдық маңыздылығы концепт ұғымын көркем концепт ретінде айқындаудан, лингвомәдени аспектіде қарастырудан көрінеді. Мақаланың өзектілігі антропоэзектік парадигманың негізінде қалыптасқан когнитивтік лингвистика мен концепт ұғымын лингвомәдени сипатында зерттеуден анықталады. Көркем концепт ұғымының қазіргі кездегі зерттеу дәрежесі танымдық деңгейде жүзеге асуда. Мақалада көркем концептінің танымдық деңгейі ғана емес, лингвомәдени аспекті де қарастырылған. Антропоэзектік парадигманың дамуымен лингвомәдениеттану ғылым саласы ұлттық мәдениеттің мәдени сипатын тілдік бірліктерімен танылады. Лингвомәдениеттанудың негізгі зерттеу нысаны – лингвомәдени бірліктер. М.Әуезов шығармаларындағы лингвомәдени бірліктерді негізге ала отырып, «жалғыздық» концептін талдау зерттеудің жаңашылдығын көрсетеді.

Материалдар мен әдістердің сипаттамасы

Концепт ұғымына қатысты ғылыми пікірлер, теориялық ұғымдар М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесіндегі «жалғыздық» көркем концептін айқындауда негізге алынды. Сонымен бірге қаламгердің көркем әлемінде «жалғыздық» концептін құрайтын лингвомәдени бірліктердің маңыздылығы айқындалды. Е.Жанпейісов «Этнокультурная лексика казахского языка» зерттеуінде М.Әуезовтің «Абай жолы» әңгімесіндегі лингвомәдени бірліктер ретінде киіз үйге қатысты ұғымдар, туыстық терминдер, киім үлгілерінің және тұрмыста қолданылатын бұйымдардың атаулары танылады [7]. Зерттеуші Г.Ж. Снасапова Ғ.Мүсіреповтің «Ұлпан» шығармасындағы лингвомәдени бірліктер ретінде туыстық, жас пен гендер ерекшеліктерінің және әкімшілік бөлініс атаулары, жазушы тілінің лексикалық қоры, шығармадағы фразеологиялық қор деген мағыналық топтарды ажыратады [8]. Зерттеуші А.Б. Салқынбай лингвомәдени бірліктер ретінде «салт», «дәстүр», «қоғамдық ой-сана» ұғымдарын анықтайды [9].

Когнитивтік лингвистикада концептуалды зерттеудің бірнеше әдіс-тәсілдері қалыптасқан. Зерттеуші Д.Валеева концептіні талдауда жеті түрлі әдісті көрсетеді: лексикографиялық зерттеу әдісі, құрылымдық талдау әдісі, сөзжасамдық талдау әдісі, сөздің ішкі формасын зерттеу әдісі, синтагматикалық талдау әдісі, лексико-семантикалық зерттеу әдісі, паремиологиялық талдау әдісі [10]. Әрбір әдіс концепттің зерттелу қабатына сай ерекше бірліктерге ие. Олар, зерттеуші анықтауынша, фразеологизмдер, паремия, лексема, сөйлемдер концептіні талдауда қолданылатынын айтады. В.Маслова, Н.Крючкова сынды зерттеушілер концепттің ядросы мен перифериялық аймағы болатынын белгілесе, М.Никитин концепттің рухани мәдениетпен байланысты ішкі формасын айқындау керектігін жеткізеді [10]. Зерттеушілердің пікірлерін негізге ала отырып, «жалғыздық» концептінің ядросын, перифериялық аймағын анықтау, кілттік лексеманы айқындау, ішкі формасын зерттеу жүзеге асырылды.

М.Әуезовтің әдеби әлеміндегі лингвомәдени концепт тілдік санада бар, жеке немесе ұжымдық, тілде объективтендірілген және ауызша «қабықшаға» ие болатын когнитивті концептінің домені болып табылады. М.Әуезов қоғамдағы белгілі бір мәдени және тілдік ерекшеліктерді анықтау арқылы лингвомәдени концептілердің қалыптасуына объективті баға береді. Оның еңбектерінде автордың дүниетанымы мен қазақ халқына тән ұлттық құндылықтар сабақтасып, ұлттық мұра кеңінен көрініс табады. Жазушы әдеби шығармаларына енген лингвомәдени және когнитивтік бейнелер дараланған концепт ретінде қабылданып, мазмұны функционалдық сипаттағы ұлттық мәдениетке тән типтік тұлға олып табылады [11]. Осыған сәйкес зерттеу барысында мағыналық, дефинициялық, интерпретациялық, әдеби контекстуалдық талдау әдістері қолданылды. «Жалғыздық» концептін концептуалды-лингвомәдени талдауда зерттеуші Д.Валеева ұсынған кілттік лексеманы анықтау, концепт ядросы мен перифериялық аймағын айқындау, сөздің ішкі формасын зерттеу әдістері жүзеге асты. Зерттеу нысаны М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесі интерпретациялық талдау арқылы сарапталып,

астыртын, жасырын мағыналар анықталды. Әдеби контекстуалдық талдау әдісі арқылы көркем туындының мазмұны, тақырыптық аясы белгіленді.

Отандық тіл білімінде «жалғыздық» концепті С.Жүнісов шығармашылығы аясында О.Рақымжан, Б.Шалабай зерттеулерінде қарастырылып, лексикалық-семантикалық талдау негізінде оның бес түрлі когнитивті моделі анықталған [12]. Нәтижесінде «жалғыздық» тақырыбының әдебиетте мәңгі тақырып екенін айта келіп, коммуникативті-дискурстық талдау аясында «қайғы» концептімен байланысы анықталған. Біздің зерттеуіміздің жаңалығы – «жалғыздық» концептін танымдық тұрғыдан талдауға сәйкес, лингвомәдени бірліктер аясында орындалуында.

«Жалғыздық» жайлы берілген анықтамаларға дефинициялық талдау жасау арқылы бес түрлі мағыналық қатар анықталды: 1) саяқтық, ешкімі жоқтың адам күйі; 2) даралық, жекелік, жалқылық болмыс; 3) «жалғыздық құдайға жарасқан» деген түсініктегі діни астары бар мағыналық қатар; 4) жалғыздық себебінен кемшілік көру; 5) «жалғыздыққа еңсе бермеді» мағынасында танылатын «жігерін жасытпау», «мойымау» мәніндегі мағыналық қатар [13, 121 б.]. «Жалғыздық» ұғымы философия, психология, филология сынды ғылымдар тоғысында анықталады. Философиялық негізде «жалғыздық» ұғымы әлемнен бөлінуді, сонымен қатар жатсыну тақырыптарын да қамтиды. А.Камю, Г.Спенсер, Ж.П.Сартр зерттеулерінде жатсыну тақырыптары айқын көрінеді. Көркем шығармаларда «жалғыздық» ұғымы көбіне рухани жалғыздық ретінде көрініс табады. Филологиялық еңбектерде «жалғыздық» концептін жан-жақты зерттеуде авторлық ұстаныммен қатар тілдік ерекшеліктер, ұлттық мәдениет белгілері басшылыққа алынады. Дегенмен концептуалды талдау жасау арқылы «жалғыздық» концептінің ұлттық дүниетанымдағы танымдық, лингвомәдени аспектілері қарастырылады.

«Жалғыздық» концептінің кілттік лексемасы, ядросы мен перифериялық аймақтары, ішкі мазмұндық формасын анықтауда М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесі талданды. М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесі – алғашқы тырнақ алды туындыларының бірі. Шығармада XX ғасырдағы қазақ жері, әлеуметтік теңсіздік, жетім жайлы қозғалған. Шығарманы талдау барысында кейіпкерлер әлемі, мағыналық коннотациялар образ бен табиғат суреттеулерімен байланыстырыла сипатталған. Шығарманың мазмұны ата-анасынан, әжесінен ерте айырылған Қасымның қиын тағдырына құрылған. Өмірдің ащы дәмін ерте татып, жақын деген жандарынан қамқорлық емес, жауыздық көрген Қасым образы мен «жалғыздық» концепті арасында сабақтастық интерпретациялық талдаумен байланысты. Осы негізде «жалғыздық» концептін танымдық тұрғыдан, лингвомәдени сипатынан арнайылап зерттеу Қасым бейнесінің күрделілігін көрсетеді.

Нәтижелер және талқылау

М.Әуезов «Жетім» әңгімесінде табиғат суреттерін айқын, нақтылы бейнелейді. «Қоңыр кеш», «қоңыр салқын жел», «қалың қара бұлт», «күңгірт тартқан төбелер», «жүдеп сарылған төбелер», «алыста жсауын бар еді»,

«көкжиектің тұсында күн жарқылдап тұр», «бұлт қалың», «қара барқын тартып қараңғылана бастаған аспанда түксиген қатал қабақ, құлазып жүдеген иесіздік білінгендей», «күңгірт дала», «таубөктеріндегі қоңыр жел ақырындап бұралып соғып, салбыраған шерлі күйді қозғағандай болады», «мәңгі мұңлы шермен үзіліп-үзіліп соққан желмен бірге жүректі ақырын-ақырын шымшығандай еді», «салқын түсті табиғат» деген үзінділер иесіз тау ішінде келе жатқан жігіттердің алдында не күтіп тұрғанынан белгі беруді көздейді [14, 216 б.]. Иесіз тау ішінде қараңғы мезетінде жүрген бала былайша суреттелген: «Жол үстінде ымырт жабылып, қас қарайған шақта жалғыз келе жатқан баланың ойында үлкен мұң, қабағында қалың қайғы бар» [14, 217 б.], - дегенде жалғыз-жарым жүрген баланың мұң-қайғысы жайынан хабар береді. Автор тарапынан табиғат суреттерінің соншалық суық суреттелуі – баланың қайғысын бейнелі берудің құралы. Жалғыз өзі түн ішінде тауда жүруінің себебі баланың тағдыры болып отыр.

Он бір жасар Қасымның жастығына, балалығына қарамастан тағдыр ауыр сынақтарды кезек-кезегімен жібергендей. Ата-анасынан айырылған Қасым әжесінің қамқорлығында қалады. Оқиғада суреттелгендей, бір жыл бұрын әжесі де о дүниеге аттанып кетеді. Осы кезден бастап Қасымның киын тағдыры басталады. «Жалғыздық» көркем концепті аясында танылатын концептуалды қатардың алғашқысы – «мұң-қайғы». *«Бұрынғы бала – бұрын еркелікпен жылайтын Қасым әжесі өлген күні шын қайғымен жылап еді. Басына аспан құлағандай уайымды сол күні көріп еді»* [14, 217 б.]. Қайғыға салынған Қасым әжесі дүниеден өткен соң далада қалып, «сорлы жетім» атанғанын түсінеді. Осылайша екінші концептуалды мағыналық қатар – «сорлы жетім». Ешкімі жоқ, қамқорлық танытып, мейіріміне бөлейтін бірде-бір жанашыры жоқ Қасым бейнесі «жалғыздық» концептін кеңейте түседі. Жетімдік зарын тартқан Қасым әжесінің енді қайтып келмейтінін, бақытты күндерінің сағымдай жоғалғанын ұғынады. *«Әжесінің мұны уатып айтатын ертегісі, кешкі мезгілде алдына алып, күнісіне орап отырып, тербетіп айтатын сезімді қоңыр әні де жоғалды. Өшті. Қасымның үмітті жарық күні де батты»* [14, 219 б.], - деген үзіндіде Қасымның жетімдік болмысы көрініс табады. Әжесінің қазасынан соң «жақыны» ретінде Иса деген ағайыны Қасымды бауырына басып, қолына алады. Қасымның әжесінен, ата-анасынан қалған отызға жуық қой, он шақты қара бар еді. Жиналған жұрт Қасымның малын берерде Исаға арнайылап: *«Жетімнің малына қиянат жасама!», «Өзін адам қып, күт, асыра, жылатпа!»* [14, 219 б.], - дейді. Бұлай деуінің себебі халқымыздың «Жетімді жылатпау керек» деген түсінігіне негізделгенін айқындаймыз.

Жетімді бауырына басу, қамқорлық таныту, асырап алу – ұлттық мәдениетіміздің бір бөлшегі, салт-дәстүріміздің көрінісі саналады. Жетімді жылатпай, өсіріп, өндіріп, азамат атандыру абыройлы іс ретінде танылады. Д.Бабатайұлы жырлайтын Ақтан батыр туралы жырында жастайынан «жетім» Ақтанның батырлық тұлғасының қалыптасуы көрінеді. Халқымыздың дүниетанымында «жетімге» сауап болсын деп жауыздық танытпай, қамқорлық, қолдау білдіріп отыру қалыпты саналған.

Қасымды бауырына басқан Иса мен Қадиша бастапқыда қамқорлық танытқандай көрінгенімен, кейін олардың зұлымдық ниеті айқындала бастайды: олар Қасымнан алған малды иемденіп, түсін-түстеп, кейбіреуін сатып жіберуді жоспарлайды. Ал Қасым болса, «жетім қозыдай тас бауыр» болып, жат үйге сіңісе алмай, өз ортасынан шеттетіле береді. Оның сыртқы келбеті де осы ішкі күйімен астасып, аз уақыт ішінде жүдеп, қабағы түйіліп, үнемі мұңлы қалпын жоғалтпайды. үксіп жүретін еді. *«Жалғыздық, сорлылық кебін барлық пішінімен білдіретін болып еді»* [14, 220 б.], - деген суреттеу Қасымның басындағы жетімдіктің ауыр салмағын тереңдете түседі. Осы тұста Иса мен Қадишаның ашкөздігі мен Қасымның шарасыз халінің қарама-қарсы қойылуы әлеуметтік әділетсіздіктің өткір сипатын айқындайды. Қасымның малын талан-таражға салуға қарсылық білдірген айналадағы ескертулер мен «обал болады» деген сөздерге қарамастан, Иса да, оның ашкөз әйелі Қадиша да райынан қайтпайды. Бұл олардың адамгершіліктен алшақ әрекетін одан әрі аша түседі.

Ұлттық дүниетанымда маңызды ұғымдардың бірі – обал. Аталған ұғымға қатысты *«обал болды», «обал артты», «обалына қалды», «обалын көтерді», «обалы жібермеді», «обалынан қорықты», «обал жасады»* деген тіркестер кездеседі. Негізгі анықталатын мағыналар қатары *өзгеге қастық жасау, жәбірлік, қиянат көрсету*. Сонымен қатар *«көз жасына қалды», «аяу, есіркеу, мүсіркеу, жебеу, обалсыну»* сынды синонимдік қатары бар. Қатыгездікпен жазықсыз жанға жәбір көрсету, күнә жасау «обал» ұғымының мағыналық қатарын кеңейте түседі. Өзгеге себепсізден себепсіз жәбір көрсетпеу, қоршаған ортаға зиянын тигізбеу «обал» ұғымында анықталады. Осылайша халқымыздың экологиялық мәдениетін айқын танытатын «обал» ұғымы лингвомәдени бірлік ретінде танылады. Сонымен қатар «обал» ұғымы «жалғыздық» концептінің перифериялық аймағы ретінде айқындалады. Автор тарапынан «обал» ұғымын қолдану арқылы «жалғыздық» концептінің жаңа бір мағыналық қатары ретінде көрініс табады.

Қасым Иса мен Қадишаның қамқорлығына алынғаннан кейін зорлық-зомбылықтың небір түрін көрді: ата-анасынан қалған малдан айырылды, жаттық сезінді, еркіндігінен шектелді, тойып тамақ іше алмады, қозы бақты, тілазар атанды, далада тезек теруге мәжбүр болды. *«Қасым енді барлық өзіне қарсы арналған арамдық, өгейлік құлық пен кәпірстан мінезді қабақтан, жарты сөзден ұғатын болды»* [14, 220 б.], - деп көшіп келген ауылынан да қамқорлық көрмеді. Автор *«Күз күніндей жабырқап жүдеп, қабағы қатқан қайғыда. Сырт пішіні момын сияқтанады. Бірақ ішіне ылғи жетімсіреген жалғыздықпен бірге, дүниеге сенімсіздік, ешкімге жуымайтын жатбауырлық нығайып орнай бастады»* [14, 221 б.], - деген үзіндіде Қасым мен табиғат көрінісін салыстыра бейнелеген. Күздің жабырқаулы суреті Қасымның жатбауырлығын айқындай түседі. Осы негізде «жатбауырлық» ұғымы «жалғыздық» концептінің концептуалды мағыналық қатары ретінде анықталады. Бұған дейін «жалғыздық» концептінің мағыналық қатарында «жекелік», «даралық» мағыналар танылса, шығарманы талдау арқылы

«жатбауырлық» мағынасы айқындалды. «Жатбауырлық» мағыналық қатары көбіне «жекелік», «даралық» ұғымдарына қарама-қарсы мәнде қолданылады, алайда кей контекстте ол «менмендік», «эгоизм» жағымсыз сипаттарды да білдіруі мүмкін. «Жекелік», «даралық» ұғымдары позитивті коннотацияға ие болса, «жатбауырлық» әдетте негативті мәнде көрініс табады, өйткені ол «адамнан алыстау», «суыну» деген мағынаны білдіреді; ал «жат (болу)», «жатырқау» сияқты ұғымдар сол мағыналық өріске жақын болып, көбіне *бөтенсу*, *жатсыну* реңкін береді. Лингвомәдени бірліктер қатарында шығармада қолданыс тапқан «жетім ит», «жаман неме» қарғыс мәнді сөздері танылады. Негативті коннотацияда көрініс тапқан қарғыс мәнді сөздер Қасымға қарата айтылып, кейіпкер басындағы ауыр халді күшейтіп, шығарманың көркемдік-эмоциялық әсерін күшейте түседі.

Аштық, күтімсіздік, ауыр жұмыс Қасымды қажытып, оның ішкі жан дүниесін күйзелтіп, ауыр психологиялық халге түсірді. Бір күні Иса «қарсы келдің» деп Қасымды ұрмақшы болғанда, ол тауға қарай қашып кетті. Барлық жамандықтың бастауы болған оқиға шектен шыққан жауыздықтың соңғы нүктесіндей болды. Барлық ауыртпалықтан, қиындықтан қашып кетуге ұмтылған Қасым өз ажалына асыққанын аңғарған жоқ. Қараңғы тау ішінде өзінің бұрыннан ойлап жүрген ниеті есіне түседі. *«.. әжесі мен атасының атын атап шақырып келе жатқанда, бұрыннан ойлап жүрген бір көмескі ниеті есіне түсті, ол ниеті – ел жайлаудан қайта оралып, қыстауға таман жақындаған соң, сол қыстау маңында зираты бар әкешелерінің басына бармақшы еді. Олардың басына мал сойып апарып, құран оқытамын дегенде, алдында Иса мен Қадияша ұрсып, қабыл алмай, малды сойғызбай қойған»* [14, 222 б.], - деген үзіндіде ата-ана алдындағы баланың перзенттік борышы көрінеді. Халқымызда баланың ата-ана алдында атқаратын міндеттері бар. Соның ішінде о дүниеге аттаған ата-ана атына құран бағыштап, мал сою ұлттық дүниетанымызда тереңнен сақталған әдет-ғұрып саналады. Мифтік дүниетанымда құран бағыштау о дүниеге аттанған ата-баба аруақтарына сеп болады деп танылады. Халқымыздың мыңжылдықтар бойы қалыптасқан сенімінде дүниеден өткен ата-баба атына арнайылап мал сойып, дұға бағыштап отырған. Берілген дәстүр шығармада лингвомәдени бірліктер ретінде қолданыс тапқан.

Шығармада «жалғыздық» концепті автор тарапынан «жетім жүрек» мағынасымен де ұштастырыла танылады. *«Бірақ Қасымға ол көптен күткен қараңғы сырлы күшті қуаттың бірі болып көрінді. Сол кезде Қасымды шешесінің қабіріне қарай тартқан жетім жүрек өзге денесінің іркілейін дегеніне ерік бермей, ілгері дедектетіп алып жүріп кетті»* [14, 223 б.], - деп беріледі. Қаламгер фольклорлық кейіпкерлерді атап, Қасымның ажал алдындағы арпалысын бейнелейді. Халық танымында адамға зиянын тигізетін мыстан кемпір, жалмауыз кемпір, пері мифологемаларын арнайылап атайды. Туындыда мифологемалар да лингвомәдени бірліктер ретінде көрініс табады. Халық дүниетанымының жемісі саналатын мифтік кейіпкерлер шығармада автор тарапынан қолданылып, сомдалған. «Жалғыздық» концептінің автор тарапынан танылатын концептуалды қатар

– ажал. Он бір жасар баланың ажалы арқылы «жалғыздық» концептінің мағыналық қатары кеңейе түседі.

Көркем шығармада мәдени, әлеуметтік түсініктер көрініс беріп, интерпретациялық талдау арқылы бұрын-соңды болмаған, жаңа мағыналық қатарды, қолданыстарды айқындауға мүмкіндік береді. Туындыны танымдық тұрғыдан талдау шығармадағы концептуалды өрісті айқындаудан бастау алады. М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесі негізінде зерттеуге алынған «жалғыздық» концептінің концептуалды құрылымын *мұң-қайғы, сорлы жетім, обал, жатбауырлық, жетім жүрек, ажал* концепттер құрайды. Шығарма негізінде анықталған концептуалды жүйенің ядросын *мұң-қайғы* концептуалды қатары құрайды. Жақын перифериялық аймақта «жалғыздық» концептін танытатын *сорлы жетім, жатбауырлық, жетім жүрек* сияқты концептуалды қатарлар орналасады. Ал шеткері перифериялық аймаққа *обал, ажал* концептуалды қатарлары енеді. Сонымен қатар бұл концептуалды құрылым фразеологизмдер мен паремиялар арқылы да толықтырылып, олардың мәтіндегі қолданысы аталған концепттердің мағыналық өрісін нақтылай түседі. Нәтижесінде алынған ақпараттар «жалғыздық» концептінің кілттік лексемасы ретінде *мұң-қайғы* лексемасы анықталады.

«Жалғыздық» концептінің ішкі формасын зерттеу көркем шығарма аясында жүзеге асады. Көркем шығармада адам баласының жалғыздығы жетімдікпен, жатбауырлықпен, *мұң-қайғымен*, ажалмен сипатталады. М.Әуезов «Жетім» туындысында Қасымның жетімдігі арқылы авторлық дүниетаным «жалғыздық» концептінің мағыналық қатарын толықтыра түсті. Автор тарапынан «жалғыздық» концептінің перифериялық аймағы өзгеріске түсіп, онда жаңа мағыналық қатарлар анықталды. Атап айтар болсақ, *обал, ажал* сынды жаңа мағыналық қатарлар көрініс тапты. Енді бір жағынан «жалғыздық» концепті шығармада Қасымның өлімімен ғана емес, ата-анасының, әжесінің өлімімен де байланысты.

Талдау барысында «жалғыздық» концептінің ассоциациялық өрісі әрі кілттік лексемасы *мұң-қайғы* лексемасы болып табылады. «Жалғыздық» концептінің ішкі формасы *обал* түсінігімен байланысты анықталады. Концептінің ішкі формасын айқындауда рухани мәдениетке қатысты негізгі ұғымдар негізге алынады. Осылайша «жалғыздық» концептінің ішкі формасы «обал» ұғымымен сабақтастырылады. «Жалғыздық» концептінің концептуалды жүйесінде «ажал» ұғымы жаңа мағыналық қатар ретінде көрініс тауып, ол осы концепт аясында автор тарапынан жалғыздықтың шеткі, түйінді көрінісі ретінде танылады. Он бір жасар Қасым айналасындағы адамдардан жылулық, қамқорлық таппай, жалғыз қалып, жатбауырланып, дүниеден өтті. Өзгелердің жауыздығы кесірінен жас бүршіктей солған Қасым құрбан болды. Шығарма барысында «жалғыздық» концепті Қасым образымен, табиғат суретімен байланыста беріліп отырды. Табиғат көріністері жалғыз-жарым тау ішінде адасқан Қасымның халін айқындап, оның ішкі күйзелісі мен шарасыздығын терең бейнеледі. Қасым образы жетімдіктің, жалғыздықтың, тіпті шарасыздықтың көрінісін толықтай танытады.

Қорытынды

М.Әуезов «Жетім» әңгімесінде «обал», «жетім неме», «жаман ит», «құран оқытып, мал сою дәстүрі» атты тілдік бірліктер «жалғыздық» концептінің концептуалды өрісін қалаушы, лингвомәдени мағына мен ерекше, мәнмәтіндік қызметке ие лингвомәдени бірліктер ретінде танылды. Зерттеу барысында анықталған лингвомәдени бірліктер «жалғыздық» концептінің мағыналық өрісін кеңейтіп, ішкі формасын кеңейте түскенін анықтаймыз. Мақалада «жалғыздық» концепті лингвомәдени аспектіде қарастырылып, көркем концепт ретінде талданды.

Бүгінгі күні «концепт» ұғымы тек когнитивтік лингвистиканың ғана емес, сонымен қатар әдебиеттану саласының да негізгі зерттеу нысанына айналып отыр. Зерттеу барысында «жалғыздық» көркем концепт қатарында қарастырылып, оны зерттеуде концептуалды талдау әдістемесі қолданылған. Мақалада «жалғыздық» концептінің кілттік лексемасы (*мұң-қайғы*), ядросы мен перифериялық аймағы, ішкі формасы М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесі негізінде анықталды. Мақаланың зерттеу мақсаты мен міндеттеріне сай, «жалғыздық» концепті концептуалды-лингвомәдени аспектілер тұрғысынан талданды. Зерттеу нәтижесі бойынша, М.Әуезовтің «Жетім» әңгімесі негізінде концептуалды жүйенің ядросы ретінде *мұң-қайғы* концептуалды қатары танылады. «Жалғыздық» концептінің перифериялық аймағын *обал*, *ажал*, *сорлы жетім*, *жатбауырлық*, *жетім жүрек* сияқты концептуалды қатарлар құрайды.

Автор тарапынан қолданылған образдар жүйесі, табиғат суреттері «жалғыздық» концептін көптеген коннотациялармен күрделендіре түскен. Көркем шығармада сомдалған Қасым бейнесі, оның қайғылы тағдыры табиғат суреттерімен тығыз байланыса, жалғыздықтың қыр-сырын автордың концептосферасына сай, терең жеткізеді. Нәтижесінде «жалғыздық» концептінің мағыналық өрісі «жетімдік», «жатбауырлық» мағыналарымен толыса түседі. Осы тұста «Жетім» әңгімесі аясында «жалғыздық» концептінің мағыналық қатарында «*обал*», «*ажал*» секілді жаңа мағыналар қосылады. Концептуалды талдау барысында жаңа мағыналарды құрайтын когнитивтік құбылыстар «жалғыздық» концептінің концептуалды жүйесін «*мұң-қайғы*», «*сорлы жетім*», «*обал*», «*жатбауырлық*», «*жетім жүрек*», «*ажал*» лингвомәдени бірліктермен кеңейтіп, тереңдеті.

Адамзаттың қатыгез-жауыздығы табиғаттың салқын, күңгірт тартқан құбылыстарымен астасқан. Авторлық концептосферада «жалғыздық» концепті лексема, ішкі мағыналық форма, концептінің ядролық, перифериялық аймақтары арқылы көрініс тауып; Қасым образы мен табиғат құбылыстарының бейнеленуімен айқындалады.

Қорыта келе, әдебиеттану мен тіл білімі бірлігінде концептуалды талдау өз орнын тауып, қолданылуы көркем шығарманың мазмұнын, идеясын, лингвомәдени ерекшеліктерін тереңірек зерделеуге әкеледі.

ӘДЕБИЕТ

[1] Лотман Ю.М. Избранные статьи. – Таллин, 1992. – 478 с.

[2] Гинзбург Л.Я. К вопросу об интерпретации текста // Структура текста-81: тезисы симпозиума. – 1981. – С. 106-109.

[3] Черемохина Д.А. Творческая личность в индивидуально-авторской картине мира В.С. Высоцкого. – Казань. – 2021. – №1. – С. 170–179

[4] Самарская Т.Б., Мартиросьян Е.Г. Концепт и концептосфера в литературном произведении: соотношение понятий. <https://cyberleninka.ru/article/n/kontsept-i-kontseptosfera-v-literaturnom-proizvedenii-sootnoshenie-ponyatiy/viewer> 18.12.2025

[5] Кушанова А.Н., Кушкимбаева А.С. «Қилы заман» повесіндегі кейіпкерлердің лингвокогнитологиясы // Абылай хан атындағы ҚХҚЖӘТУ Хабаршысы, Филология ғылымдары сериясы. – 2025. – №1 (76). – Б. 217-229. <https://bulletin-philology.ablaikhan.kz/index.php/j1/article/view/1415/508>

[6] Адамова В. С. Художественный концепт как единица творческого процесса в литературном осмыслении // День науки: материалы конференции. – 2011. – С. 654-655.

[7] Жанпеисов Е.Н. Этнокультурная лексика казахского языка (на материалах произведений М. Ауэзова). – Алма-Ата, 1989. – 288 с.

[8] Снасапова Г.Ж. Ғ.Мүсіреповтің «Ұлпан» повесіндегі лингвомәдени бірліктер. Филол. ғылым. канд. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған дисс. Авторефераты. – Алматы, 2003. – 33 б.

[9] Салқынбай А. Абай сөзінің лингвопоэтикасы. – Алматы, 2014. – 242 б.

[10] Валеева Д.Р. О методах исследования концепта // Филологический аспект: международный научно-практический журнал. - Нижний Новгород. – 2018. – №1 (33). – С. 6-10.

[11] Kuchshanova A.N., Kushkimbayeva A.S., Akchambayeva Sh.T., Bostekova A.R., Mirov M.O. Linguacultural and Cognitive Images of Characters in Mukhtar Auezov's Literary Works // Eurasian Journal of Applied Linguistics. – 2025. – №11 (1). – Pp. 129-138 DOI: <https://doi.org/10.32601/ejal.11111>

[12] Рақымжан О., Бердібай Ш. Ғаламның концептуалдық-тілдік бейнесіндегі «жалғыздық» концептісі (С.Жүнісов шығармалары негізінде) // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. Филология сериясы. – 2022. – №3. – Б. 159-166. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2022-140-3-159-166>

[13] Әбілқасымов Б., Бизақов С., Жүнісбеков Ә. Қазақ әдеби тілінің сөздігі. Том 5. – Алматы, 2011. – 752 б.

[14] Асқар О. Әуезов М. әңгімелері. – Алматы, 2006. – 512 б.

REFERENCES

[1] Lotman Yu.M. Izbranniye statyi [Selected articles]. – Tallin, 1992. – 478 s. [in Rus.]

[2] Ginzburg L.Ya. K voprosu interpretatsii [On the Question of Text Interpretation] // Struktura teksta-81: tezisy simpoziuma. – 1981. – S. 106-109. [in Rus.]

[3] Cheremokhina D.A. Tvorcheskaya lichnost v individualnogo-avtorskoy

kartine mira V.S.Vysotskogo [Creative personality in the individual-author's picture of the world of V.S. Vysotsky]. – Kazan. – 2021. – №1. – S. 170-179. [in Rus.]

[4] Samarskaya T.B., Martirosyan E.G. Koncept i konceptosfera v literaturnom proizvedenii: sootnoshenie ponjatij. [Concept and conceptosphere in a literary work: the relationship between concepts. <https://cyberleninka.ru/article/n/kontsept-i-kontseptosfera-v-literaturnom-proizvedenii-sootnoshenie-ponyatij/viewer> 18.12.2025 [in Rus.]

[5] Kuşanova A.N., Kuşkimbaeva A.S. «Qily zaman» povesindegi keiipkerlerdiñ lingvokognitologiasy. [Linguocognitology of characters in the story “Kily zaman”] // Abylai han at. QazHqjÄTU habarşysy. “Filologia ğylymdary” seriesy. – 2025. – №1 (76). – B. 217-229 <https://bulletin-philology.ablaikhan.kz/index.php/j1/article/view/1415/508> [in Kaz.]

[6] Adamova V. S. Hudozhestvennyj koncept kak edinica tvorcheskogo processa v literaturnom osmyslenii [Artistic concept as a unit of the creative process in literary comprehension]// Den' nauki: materialy konferencii. – 2011. – S. 654-655 [in Rus.]

[7] Zhanpeisov E.N. Jetnokul'turnaja leksika kazahskogo jazyka (na materialah proizvedenij M. Auezova) [Ethnocultural vocabulary of the Kazakh language (on the materials of the works of M. Auezov)]. – Alma-Ata, 1989 – 288 s. [in Rus.]

[8] Snasapova G.Zh. G.Musirepovtin “Ulpan” povesindegi lingvomađeni birlikter [Linguistic units in the story “Ulpan” by G. Musirepov] // Filol. ğylym. kand. ğylymi därejesin alu üşin daiyndalğan diss. Avtoreferaty. – Almaty, 2003. – 33 b. [in Kaz.]

[9] Salkynbay A. Abai sozinin lingvopoetikasy [Lingupoetics of the word Abai]. – Almaty, 2014. – 242 b. [in Kaz.]

[10] Valeeva D.R. O metodah issledovanija koncepta [On the methods of studying the concept] // Filologicheskij aspekt: mezhdunarodnyj nauchno-prakticheskij zhurnal. – Nizhnii Novgorod. – 2018. – №1 (33). – S. 6-10 [in Rus.]

[11] Kuchshanova A.N., Kushkimbayeva A.S., Akchambayeva Sh.T., Bostekova A.R., Mirov M.O. Linguacultural and Cognitive Images of Characters in Mukhtar Auezov's Literary Works. Eurasian Journal of Applied Linguistics. – 2025. – №11 (1). – Pp. 129-138 DOI: <https://doi.org/10.32601/ejal.11111>

[12] Rakymzhan O., Berdibay Sh. Ğalamnyñ konseptualdyq-tıldık beinesindegi «jalğyzdyq» konseptisi (S.Jünisov şyğarmalary negızinde) [The concept of “loneliness” in the conceptual and linguistic picture of the world (based on the works of S. Zhunissof)] // L.N. Gumilev atyndağy Eurazia ülttyq universitetiniñ Habarşysy. Filologia seriesy. – 2022. – №3. – B. 159-166. DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2022-140-3-159-166> [in Kaz.]

[13] Äbılqasymov B., Bizaqov S., Jünisbekov Ä. Kazakh adebi tilinin sozdigi. 5 tom [Dictionary of the Kazakh literary language. Volume 5]. – Almaty, 2011. – 752 b. [in Kaz.]

[14] Askar O. Auezov M. angimeleri [Stories of M.Auezov]. – Almaty, 2006. – 512 b. [in Kaz.]

**КОГНИТИВНЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫХ ЕДИНИЦ
В РАССКАЗЕ М.АУЭЗОВА «СИРОТА»:
КОНЦЕПТ «ОДИНОЧЕСТВО»**

*Кущанова А.Н.¹, Төлегенова Г.Г.², Турлан Ж.С.³

*^{1,2,3} Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова
Актобе, Казахстан

Аннотация. В данной статье рассматривается концепт «одиночество» в рассказе М.Ауэзова «Сирота», когнитивные механизмы его создания. Основная цель статьи – выявить концептуально-смысловую структуру концепта «одиночество» и особенности её проявления в художественном тексте. Исследование проводилось на стыке когнитивной лингвистики, лингвокультурологии и литературоведения. Автор стремится раскрыть сущность понятия «одиночество» в рамках национального мировоззрения и культурных кодексов, взяв за теоретическую основу исследования многогранную природу концепта. Методологическая база исследования включает методы концептуального анализа, дефиниционный метод и интерпретационный анализ, что позволило рассмотреть смысловые структуры концептуального поля «одиночество» в рассказе М. Ауэзова «Сирота», семантическое ядро и периферийные зоны концепта «одиночество», раскрыть их внутреннюю смысловую структуру и культурную значимость. Комплексный анализ концепта «одиночество» позволил глубже охарактеризовать художественный мир и авторскую позицию писателя. Как показывают результаты исследования, в произведении М. Ауэзова «Сирота» концепт «одиночество» репрезентируется через внутренний духовный мир подростка, который испытал на себе социальную несправедливость, сиротство, одиночество и беспомощность. Через судьбу героя Касыма концепт «одиночество» получает художественное воплощение во взаимосвязи с национальным мировоззрением, традициями и историко-культурными ценностями. Концептуальный анализ художественного текста позволяет более глубоко понимать взаимосвязи языка, культуры и литературы, расширяет возможности изучения национальной духовности и мировоззрения через художественные образы. Научная и практическая значимость работы состоит во вкладе в развитие концептуального направления литературоведения посредством рассмотрения понятия концепта в лингвокультурологическом аспекте.

Ключевые слова: концепт, лингвокультурные единицы, когнитивная лингвистика, литературоведение, авторская концептосфера, антропогенная парадигма, лингвокультурный аспект, мировоззрение

**COGNITIVE MECHANISMS OF LINGUACULTURAL UNITS IN
M.AUEZOV'S SHORT STORY «ORPHAN»:
THE CONCEPT OF «LONELINESS»**

*Kuchshanova A.N.¹, Tolegenova G.G.², Turlan Zh.S.³

*^{1,2,3} Aktobe K. Zhubanov Regional university, Aktobe, Kazakhstan

Abstract. This article examines the “loneliness” concept in M. Auezov’s short story “The Orphan” and cognitive mechanisms underlying its construction. The main objective of the study is to identify the conceptual-semantic structure of the concept of “loneliness” and the peculiarities of its manifestation in a literary text. The research was conducted at the intersection of cognitive linguistics, linguoculturology and literary studies.

Drawing on the multidimensional nature of the concept as the theoretical foundation of the study, the author seeks to reveal the essence of the notion of “loneliness” within the framework of the national worldview and cultural codes. The methodological basis of the research includes conceptual analysis, the definitional method, and interpretative analysis. These methods made it possible to examine the semantic structures of the conceptual field of “loneliness” in M. Auezov’s short story “The Orphan”, identify the semantic core and peripheral zones of the concept, and reveal their internal semantic organization and cultural significance.

A comprehensive analysis of “loneliness” concept enabled a deeper characterization of the writer’s literary world and authorial perspective. The findings demonstrate that in M. Auezov’s “The Orphan”, the concept of “loneliness” is represented through the inner spiritual world of an adolescent who experiences social injustice, orphanhood, loneliness, and helplessness. Through the fate of personage Kassym, the concept of “loneliness” acquires literary embodiment in close connection with the national worldview, traditions, historical and cultural values.

Conceptual analysis of a literary text allows for a deeper understanding of the interrelationship between language, culture, and literature, while also expanding the possibilities for studying national spirituality and worldview through literary images. The scientific and practical significance of the study lies in its contribution to the development of the conceptual approach in literary studies through the examination of the concept from a linguocultural perspective.

Keywords: concept, linguacultural units, cognitive linguistics, literary criticism, author’s conceptual sphere, anthropogenic paradigm, linguistic and cultural aspect, worldview

Мақала түсті / Статья поступила / Received: 24.02.2026.

Жариялауға қабылданды / Принята к публикации / Accepted: 25.09.2026.

Information about the authors:

Kuchshanova Ainur Nuraslovna – PhD, senior lecturer, K.Zhubanov Aktobe Regional University, Aktobe, Kazakhstan, e-mail: ainur25_85@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-1730-2032>

Tolegenova Gulmira Ganybetkyzy – Master of Arts, K. Zhubanov Aktobe Regional University, Aktobe, Kazakhstan, e-mail: gtolegenova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0009-0003-1061-6538>

Turlan Zhanar Sailybayevna – Master of Arts, K.Zhubanov Aktobe Regional University, Aktobe, Kazakhstan, e-mail: zturlan@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0002-0872-4826>

Авторлар туралы мәлімет:

Кушанова Айнур Нурасловна – философия докторы PhD, аға оқытушы, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан. e-mail: ainur25_85@mail.ru, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1730-2032>

Төлегенова Гүлмира Ғанибетқызы – гуманитарлық ғылымдар магистрі, аға оқытушы, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан, e-mail: gtolegenova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0009-0003-1061-6538>

Турлан Жанар Сайлыбаевна – гуманитарлық ғылымдар магистрі, аға оқытушы, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан. e-mail: zturlan@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0002-0872-4826>

Информация об авторах:

Кушанова Айнур Нурасловна – доктор философии PhD, старший преподаватель, Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова, Актобе, Казахстан, e-mail: ainur25_85@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-1730-2032>

Төлегенова Гүлмира Ғанибетқызы – магистр гуманитарных наук, старший преподаватель, Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова, Актобе, Казахстан, e-mail: gtolegenova@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0009-0003-1061-6538>

Турлан Жанар Сайлыбаевна – магистр гуманитарных наук, старший преподаватель, Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова, Актобе, Казахстан, e-mail: zturlan@zhubanov.edu.kz, <https://orcid.org/0000-0002-0872-4826>